

УДК [378.091.26:7.03(075)]:004.032.6

МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ ПІДРУЧНИК З ІСТОРІЇ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Й ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

Гаврілова Л.Г., Сергієнко В.П.

У статті висвітлено актуальну проблему сучасної вишівської освіти – створення мультимедійного підручника з історії музики, призначеного для використання на аудиторних заняттях та для самостійної роботи студентів. Окремо розглянуті питання оцінювання знань студентів шляхом тестування, наведені форми тестового контролю, використані у підручнику. Проаналізовано структуру та власний досвід роботи з електронним навчальним засобом з історії музичного мистецтва для студентів педагогічних вишів.

Ключові слова: мультимедійний підручник, історія музичного мистецтва, оцінювання, тест.

В статье освещена актуальная проблема современного вузовского образования – создание мультимедийного электронного учебника по истории музыки, предназначенного для использования на аудиторных занятиях и для самостоятельной работы студентов. Подробно рассматриваются вопросы оценивания знаний студентов с помощью тестов, освещаются разные формы тестового контроля, использованные в учебнике. Проанализирована структура и собственный опыт работы с электронным учебником по истории музыкального искусства для студентов педагогических вузов.

Ключевые слова: мультимедийный учебник, история музыкального искусства, оценивание, тест.

The article addresses the pressing problem of modern higher education – the development of a multimedia learning aid in History of Music designed to be used in class and for students' independent work. Special attention is paid to the issues of evaluation of students' knowledge through testing and various types of tests that are used in the learning aid are described. The structure and the author's experience of work with the multimedia learning aid in History of Music for higher pedagogical educational establishments are analyzed.

Key words: multimedia learning aid, History of Music, evaluation, test.

Одним із першочергових завдань української освіти сьогодні є запровадження сучасних технологій навчання й оцінювання. Цього вимагає інтеграція України у міжнародне співтовариство, приєднання до Болонської декларації. Гострота проблеми пов'язана із застарілістю наукових основ педагогічного контролю, недосконалістю системи оцінювання освітніх досягнень тих, хто навчається. Задля правильного оцінювання рівня знань і вмінь суб'єктів навчання використовуються різні засоби педагогічної діагностики, серед яких найбільш науково обґрунтованим є метод тестування із залученням технічних засобів для сканування та опрацювання результатів [2].

Категорія тесту використовується у різних науках. Сучасна філософія розглядає тест (від англ. test –

проба, випробування, перевірка, дослідження) як загальнонауковий емпіричний метод використання системи спеціально дібраних процедур (формалізації, алгоритмізації, інструктування, фіксації, вимірювання, аналізу й інтерпретації) для отримання неявної інформації про певні параметри об'єкта чи явища та їх професійної діагностики [7].

У психологічній науці, що розробляє теорію і практику тестування більше ніж сторіччя, тести тлумачаться як стандартизовані завдання, за результатами виконання яких робляться висновки про психофізіологічні та особистісні характеристики, а також про рівень знань, умінь і навичок досліджуваного. Цінність тесту як прийому визначається можливістю охарактеризувати індивіда як сукупність певних психофізіологічних та особистісних

характеристик, виділити кожну з них та дослідити як особливий чинник із встановленням внутрішніх градацій.

Педагогічний тест визначається як система завдань специфічної форми, певного змісту, складності, що зростає – система, яка створюється з метою об'єктивного оцінювання структури і вимірювання рівня підготовленості тих, хто навчається [1]. Як зазначають науковці, що займаються тестологією (В.С.Аванесов, В.П.Беспалько, І.Є.Булах та ін.), якісні тести є важливим інструментом оцінювання якості вищої освіти, підвищення рівня підготовки фахівців, посилення керованості навчально-виховним процесом.

Педагогічні тести нині широко використовуються у вишах майже для усіх дисциплін, на всіх етапах роботи над матеріалом і покликані відстежити рівень оволодіння матеріалом, закріпити або повторити його. Тестові завдання розробляються для поточного контролю знань студентів (діагностика засвоєння окремих тем та розділів); рубіжного та підсумкового контролю (з усієї навчальної дисципліни); контролю залишкових знань (з однієї дисципліни, циклу дисциплін). Тестування як метод вимірювання і оцінювання навчальних досягнень студентів вважається достатньо ефективним у забезпеченні точності вимірювання, отримання достовірної інформації та об'єктивного оцінювання, про що свідчать численні дослідження вітчизняних та зарубіжних тестологів.

В останні роки з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, виникненням значної кількості електронних засобів навчання, тестові форми освітніх вимірювань стали невід'ємною частиною структури електронних посібників, підручників тощо. **Метою** цієї статті є оприлюднення власного досвіду вимірювання знань студентів із курсу історії музичного мистецтва за допомогою тестових завдань, уведених до мультимедійного підручника з цього курсу.

Мультимедійний підручник з історії музичного мистецтва “Російська музика: від найдавніших часів до початку XX століття” призначений для студентів педагогічних вишів – майбутніх учителів музики. Він розроблений у Слов'янському державному педагогічному університеті для спеціальності 6.010102 “Початкова освіта”, спеціалізація “Музика” відповідно до програми курсу історії музичного мистецтва (укладач – Гаврілова Л.Г.), що вивчається на 4 курсі (у 8 семестрі).

Рис. 1. Обкладинка мультимедійного підручника

Створення мультимедійного підручника з музично-історичної дисципліни виправдано тим, що саме під час вивчення музичного мистецтва є можливість синтезувати вербальну, візуальну, звукову та графічну інформацію, поєднувати абстрактно-логічні та предметно-образні форми наочності, підвищувати мотивацію навчання за рахунок єдності пізнання та розваги, емоційності та образності форми викладу навчального матеріалу. Мультимедійні засоби навчання у цьому сенсі мають значні переваги порівняно з традиційним навчанням.

Пропонований підручник є електронним засобом навчання, тобто ресурсом, що містить систематизовані навчальні матеріали з певної галузі знань, створення, розповсюдження та використання якого можливе за допомогою інформаційних технологій [6, с. 229]. Підручник повністю відповідає вимогам до конструювання електронних підручників для вишів, виокремленим у сучасних наукових розвідках О.Красовського, В.Мадзігона, М.Шишкіної та інших дослідників [3; 4; 5]:

- структурування змісту за модульним принципом;
- наявність інваріантної та варіативної частини навчального матеріалу у змісті підручника;
- використання гіпертекстової структури, закладок для оперативного отримання додаткових відомостей про окремі терміни, поняття, явища та особистості;
- врахування закономірностей самонавчання й індивідуальних психологічних особливостей студентів.

Мультимедійний підручник орієнтований на сучасні форми навчання із забезпеченням сумісності з традиційними методами та прийомами навчання в повній відповідності з документами, що регламентують зміст освіти. Використання цього електронного навчального продукту не виключає звернення студентів до звичайної друкованої навчальної продукції (паперових підручників, нотних видань, партитур, клавирів опер та балетів).

Використання електронного підручника у процесі вивчення історії музичного мистецтва спрямоване на виконання таких завдань, як-от:

- засвоєння знань про стилі і напрями у музичному мистецтві певного регіону (Росія) та певної доби (від Давньої Русі до “срібного століття”);
- розвиток почуттів, емоцій, образно-асоціативного мислення і художньо-творчих здібностей студентів;
- виховання художньо-естетичного смаку, потреби в освоєнні цінностей світової культури;
- оцінювання набутих знань музичних творів та історико-теоретичного матеріалу, подальшого їх використання;
- розширення світогляду, формування власного культурного середовища, активізація пізнавальної активності.

Мультимедійний підручник з історії музичного мистецтва “Російська музика: від найдавніших часів до початку XX століття” може бути використаний викладачем:

- для підготовки та проведення лекцій з мультимедійними презентаціями;
- для створення власних презентацій;
- для проведення тестового контролю знань.

Крім того, підручник може використовуватись студентами у самостійній роботі:

- для самостійного вивчення лекційного матеріалу;
- під час підготовки до практичних занять;
- для самостійного слухання музики;
- для самоперевірки набутих знань музичних творів (музичні вікторини);
- для перевірки рівня набутих історико-теоретичних знань (тестування).

Курс "Історія музичного мистецтва: Російська музика" охоплює історичний період від найдавніших часів до поч. ХХ ст. (від раннього музичного середньовіччя до "срібного століття" російської культури). Історико-культурологічний та музикознавчий матеріал з розвитку музичної культури Росії розподілений на 3 змістових модулі:

- *докласичний етап розвитку російської музичної культури (від давнини до кінця ХVІІІ ст.);*
- *російська музична класика (творчість російських композиторів ХІХ ст.: від М.Глінки до П.Чайковського та їх сучасників);*
- *російська музика "срібного століття": жанрово-стильове оновлення.*

Відповідно до такого (зауважимо, досить традиційного) розподілу на змістові модулі побудована тематична структура електронного підручника: три тематичні модулі, розділені на певну кількість лекцій. Кожен тематичний модуль електронного підручника має внутрішню структуру:

- лекція (текст із гіперпосиланнями до глосарію, іменного покажчика, біографій, оперних лібрето);

- слайд-шоу (з використанням засобів мультимедіа);
- глосарій (словник музичних термінів);
- іменний покажчик;
- лібрето опер, які студенти мають прослухати та проаналізувати;
- біографії російських композиторів, творчість яких розглядається за програмою;
- система контролю знань музичних творів (музична вікторина та тести у двох варіантах).

Теоретичний матеріал підручника розміщено у 14 лекціях (відповідно до програми курсу) із розгалуженою системою гіперпосилань, а також у глосарії та іменному покажчику, що містять цікаву добірку відомостей по персоналіях (336 персон), а також музично-теоретичних, музично-історичних та культурологічних понять (262 терміни).

Слайд-шоу – це мультимедійні презентації до кожної лекції з широко представленою аудіо-, відеоінформацією, фотографіями, репродукціями картин, творами різних видів мистецтва тощо; це мультимедійне слайд-шоу супроводжує розповідь викладача про життя та творчість композитора або ілюструє положення про особливості розвитку музичної культури певної епохи, специфічні риси того чи іншого мистецького стилю, діяльність творчих об'єднань тощо.

На окремому диску додається музика для самостійного прослуховування (формат mp3).

На сторінці меню відкривається навігація у будь-який розділ підручника.

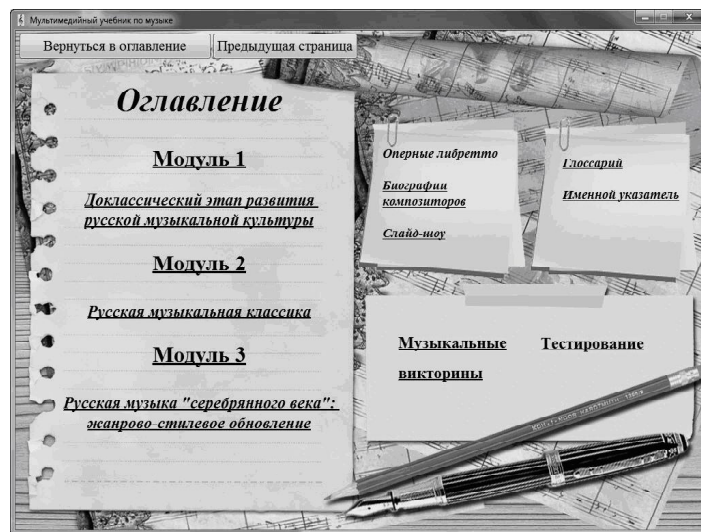

Рис. 2. Сторінка меню мультимедійного підручника

Важливе місце в підручнику посідає вимірювання набутих знань студентів, яке відбувається в таких формах, як тестування та музичні вікторини.

Слід зазначити, що будь-який музично-історичний курс передбачає досить глибоке занурення студентів у світ музики, слухання значної кількості музичних творів. Музичний матеріал з курсу російської музики розподілений на три тематичні блоки, після слухання кожного блоку проводиться музична вікторина як традиційна для музичного навчання форма оцінювання знання студентами музики на слух (тести на впізнавання музичних творів).

Вікторини розроблено у двох варіантах:

1. Завдання закритої форми: прослухати музичний фрагмент та вибрати правильну відповідь серед запропонованих трьох. Після відповіді на усі музичні запитання студент отримує певну кількість балів та може визначити свій рівень знання музики ("відмінно", "добре", "задовільно" чи "незадовільно").

2. Завдання відкритої форми: після слухання фрагменту музичного твору слід уписати відповідь у відведене місце, вказавши автора, точну назву твору та розділ (акт опери, частину симфонії, партію чи тему тощо). Лише заповнені поля для відповіді дають можливість перейти на наступну сторінку

музичної вікторини. Наприкінці тестування студент отримує протокол власних відповідей та може порівняти їх із правильними. Цей варіант музичної

вікторини складніший за попередній та рекомендується для використання більш підготовленими студентами.

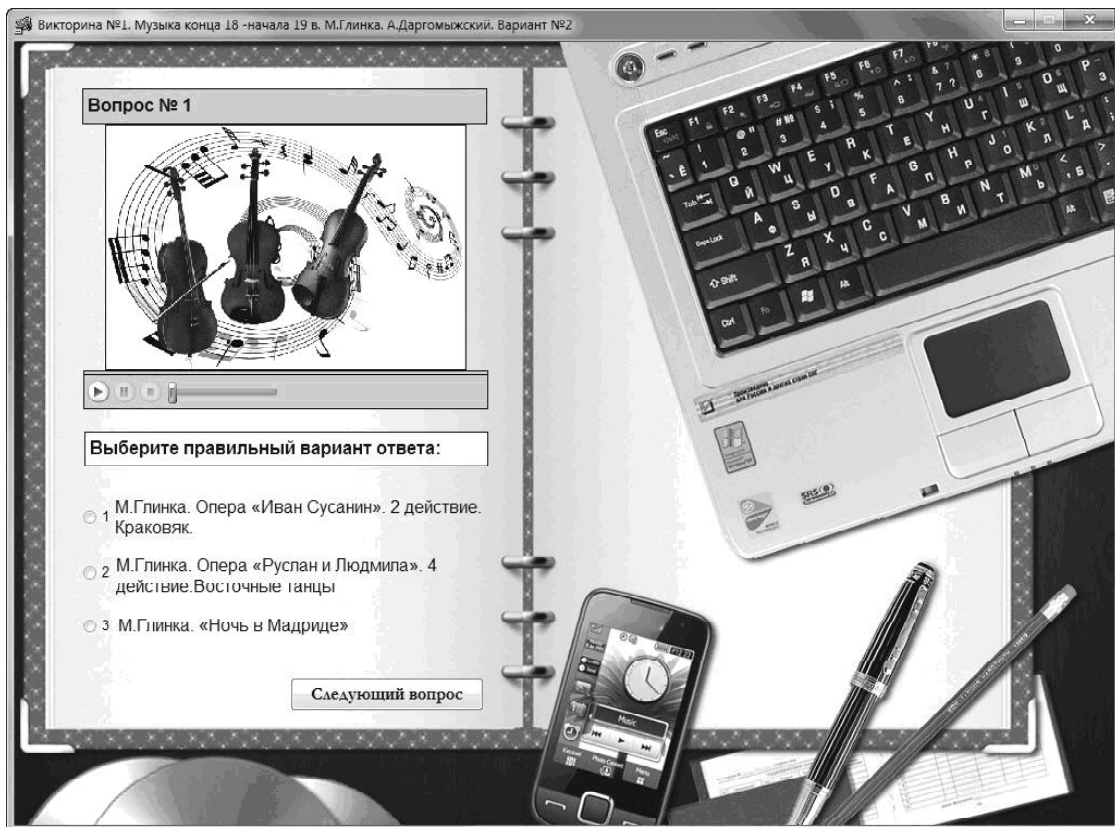

Рис. 3. Музична вікторина. Обрати правильний варіант із запропонованих відповідей

Рис. 4. Музична вікторина. Вписати відповідь у відведене місце

Друга форма вимірювання знань студентів це власне тестування набутих історико-теоретичних знань, перевірка засвоєння відомостей про життя і творчість композиторів, знань жанрів та форм музичного

мистецтва, що передбачає виконання тестів після кожної теми. Студентам для самостійного вимірювання знань пропонується два варіанти тестів закритої форми на вибір однієї чи кількох правильних відповідей.

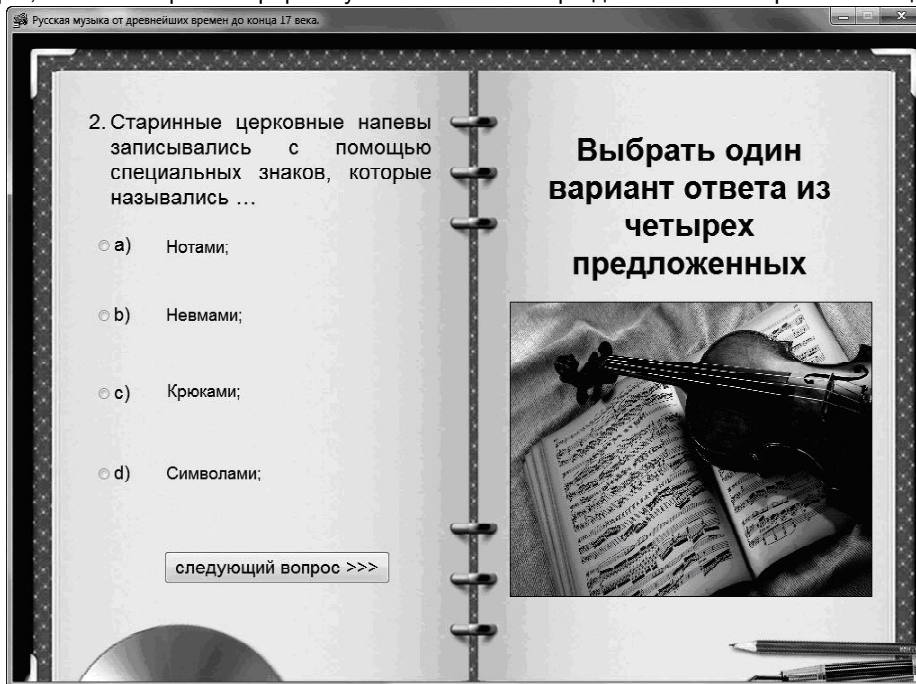

Рис. 5. Сторінка тестування. Варіант 1: обрати правильну відповідь із чотирьох запропонованих

Отже, пропонувані в мультимедійному підручнику тестові завдання використовуються послідовно на різних етапах роботи над матеріалом: тестування набутих теоретичних знань проводиться після кожної теми, музичні вікторини – після певної групи тем. Вони надають можливості кожному студенту самостійно перевірити набуті у процесі вивчення історії музичного мистецтва теоретичні знання, відстежити рівень опанування музичного матеріалу, виявити прогалини в знаннях та усунути недоліки в попередній підготовці.

Загалом зазначимо, що введення мультимедійних засобів, які базуються на зоровому та слуховому сприйнятті матеріалу водночас значно підвищує інтерес студентів до навчальної дисципліни та процесу навчання загалом. Самостійна робота студентів із мультимедійним електронним підручником сприяє розвитку в них пізнавальних здібностей, прагнення до самовдосконалення, пробуджує їхню творчу уяву, креативне мислення, збагачує професійний потенціал.

Література

1. Аванесов В. С. Теория и методика педагогических измерений [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://testolog.narod.ru/Theory2.html>. – Название с экрана.
2. Булах І. Є. Створюємо якісний тест : навч. посібник / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
3. Жук Ю. О. Електронний підручник та проблема систематики комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання [Текст] / Ю. О. Жук, М. П. Шишкіна // Нові технології навчання. – 2000. – Вип. 25.– С. 44–49.
4. Красовський О. Основні вимоги структурування змісту електронних підручників для старшої загальноосвітньої 12-річної школи [Електронний ресурс] / О. Красовський // Проблеми сучасного підручника : збірник наукових праць. – Київ-Луцьк, 2007. – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/psp/2007_7/1_06.pdf. – Назва з екрану.
5. Мадзігон В. М. Педагогічні аспекти створення і використання електронних засобів навчання [Текст] / В. М. Мадзігон, В. В. Лапінський, Ю. О. Дорошенко // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. пр. – Вип. 4. – К. : Пед. думка, 2003.– С. 70–78.
6. Стецик С. З досвіду створення електронних навчальних підручників з фізики [Електронний ресурс] / С. Стецик // Наукові записки. Серія "Педагогічні науки". – Вип. 82 (1). – 2009. – Режим доступу до журналу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Ped/2009_82_1/statti/50.pdf. – Назва з екрану.
7. Тест. – Новейший философский словарь: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_new_philosophy/1215. – Название с экрана.